

6060 ქართველი მარა როგორვე
ჩატანი კუდაყიძე ინიციატივის
ინიციატივის

მუსიკა

მოსწავლის წიგნი

(მეორე ნაწილი)

„კლიო“
„წყაროსთვალი“

საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნი თავისუფლება

ჩემი ხატია სამშობლო,
სახატე მთელი ქვეყანა,
განათებული მთა-ბარი,
წილნაყარია ღმერთთანა.
თავისუფლება დღეს ჩვენი
მომავალს უმდერს დიდებას,
ცისკრის ვარსკვლავი ამოდის
და ორ ზღვას შუა ბრწყინვება,
დიდება თავისუფლებას,
თავისუფლებას დიდება.

ლექსი დავით მალრაძის
მუსიკა ზაქარია ფალიაშვილის
ჰიმნად დაამუშავა იოსებ კეჭაყმაძემ

ნინო ქუმსიშვილი
რატი ჯულაყიძე

მაია ოთიაშვილი
ირინე მიქაძე
ია გაბუნია

მუსიკა

6

მოსწავლის წიგნი

(მეორე ნაწილი)

გრიფმინიჭებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების
სამინისტროს მიერ 2018 წელს

„წყაროსთვალი“

გამომცემლობა „კლიო“

ნინო ქუმსიშვილი
რატი ჯულაყიძე
მაია ოთიაშვილი
ირინე მიქაძე
ია გაბუნია

მუსიკა, 6 კლასი

მოსწავლის წიგნი
(მეორე ნაწილი)

მუსიკალური რედაქტორი:
ირინე მიქაძე, მარინე დაფქვიაშვილი

ლიტერატურული რედაქტორი:
თამარ გუჯაბიძე, თეა პიტიურიშვილი

სანოტო ტექსტის კომპიუტერული უზრუნველყოფა:
მიხეილ ვაწაძე, სოფო საღარაძე

ელექტრონული რესურსის უზრუნველყოფა,
ფონოგრამები და LMMS-ის აქტივობები – მიხეილ ვაწაძე

LMMS-ის მოხმარების ინსტრუქცია შექმნა მარიამ ლვინიაშვილმა

დიზაინი და მხატვრობა: ელენე ვარამაშვილი, ია გაბუნია

© „წყაროსთვალი“, 2018
© მაია ოთიაშვილი, ირინე მიქაძე, ია გაბუნია, 2018

© გამომცემლობა „კლიო“, 2018
© ნინო ქუმსიშვილი, რატი ჯულაყიძე, 2018

ყველა უფლება დაცულია

ISBN 978-9941-441-69-1 (ორივე ნაწილის)

ISBN 978-9941-441-72-1 (მეორე ნაწილი)

შპს „გამომცემლობა კლიო“
აღმაშენებლის გამზ. 181-2, თბილისი, 0112
ტელ.: (+995 32) 234.04.30
E-mail: book@klio.ge
www.klio.ge

„წყაროსთვალი“
გარე კახეთის 4, თბილისი, 0144
მობ.: 599 76.10.39
E-mail: tskarostvali@gmail.com
www.tskarostvali.ge

სარჩევი

● მუსიკალური თეატრი – ოპერა და მიუზიკლი

32 „აიდა“	5
33 „გაფრინდი, ფიქრო, ოქროს ფრთებით“.....	9
34 შემსრულებელი მიუზიკლში.....	10
35 „პატარა უფლისნული“	12
36 საოპერო ხმები.....	14
37-38 „ვესტსაიდური ისტორია“	16
39-40 „ვერის უბნის მელოდიები“	18
41 „ოლივერი“	20
42-43 „მუსიკის ჰანგები“.....	22
44 ამოიცანი ხასიათი	24
45-46 „ქეთო და კოტე“	26
47-48 „სევილიელი დალაქი“	29
49 „ჯადოსნური ფლეიტა“.....	31
50 „პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარი“	33
51 ორკესტრი	35
52 მუსიკალური ანტრაქტი და კულმინაცია	38
53 „დაისი“	41
54 მიუსადაგე ხმის ტემპი – შემაჯამებელი გაკვეთილი.....	43
55 მუსიკალური ქუდი – შემაჯამებელი გაკვეთილი	44

● მუსიკა საბალეტო თეატრში

56 ბალეტი	45
57-58 ამოიცანი მეტრი და რიტმი	49
59 მუსიკა და პლასტიკა	52
60 „ბავშვი და ჯადოსნობა“	54
61 ბალეტის ისტორიიდან – 1	55
62 საბალეტო-საცეკვაო სცენები ქართულ ოპერაში	57
63 „გორდა“	58
64 ბალეტის ისტორიიდან – 2	60
65 „მაკნატუნა“.....	62

● ეთნოგრაფია და მუსიკა

66 ფოლკლორი პროფესიულ მუსიკაში	64
67 იავნანა	65
68 სპირიჩუელსი	67
69 ქართველო, ხელი ხმალს იკარ	70
70 მრავალუამიერ	71
სანოტო დანართი	73
ლექსიკონი	83

პირობითი ნიშნები და მათი განმარტება

იმუშავე კომპიუტერულ პროგრამა LMMS-ში

იმსურე

მოისმინე

დაიმახსოვრე

უპასუხე კითხვებს

უყურე ვიდეოს

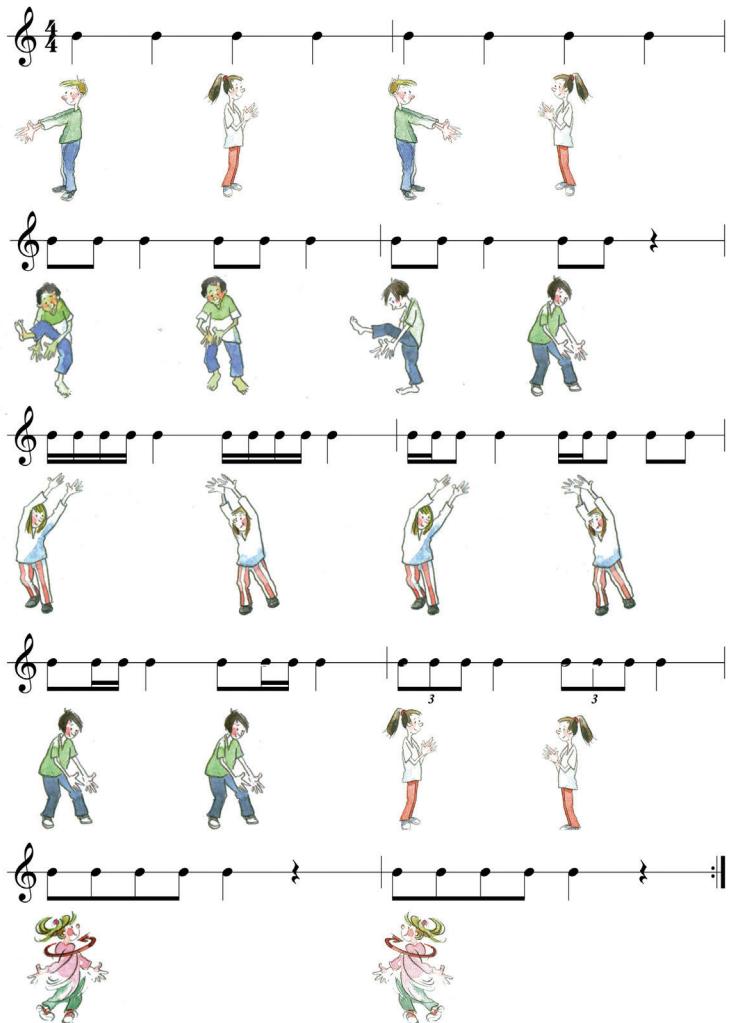
➔ თავისუფალი აქტივობა სოლფეჯიოში

„აიდა“

რიტმული სავარჯიშო.

გამოსახული რიტმი სხვადასხვა მოძრაობით:

მუსიკალური თეატრი სათავეს იღებს უძველესი რიტუალებიდან და სახალხო დღესასწაულებიდან, სადაც გაერთიანებული იყო სიმღერა, ცეკვა, მუსიკა და მოქმედება. მაგრამ ეს ჯერ კიდევ არ იყო თეატრი, რომელიც გულისხმობს მაყურებლის არსებობას, მის თანამონაწილეობას. სიტყვა „თეატრი“ ბერძნულია და „სანახაობის ადგილს“ ნიშნავს, სიტყვის საფუძველი კი არის ზმა „ვუყურებ“, „ვხედავ“.

ბერძნული თეატრი ჯერ კიდევ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე შეიქმნა. მასში დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა მუსიკას. თეატრალური დადგმის აქტიური მონაწილე იყო გუნდი, რომელიც გადმოსცემდა დრამის იდეას, მოქმედ გმირთა ფიქრებსა და განცდებს. ადგილს, სადაც გუნდი იყო განლაგებული, „ორხესტრა“ ეწოდებოდა.

ბერძნული თეატრის იდეით, XVI საუკუნის დასასრულს, იტალიაში შეიქმნა მუსიკალური თეატრის ახალი ჟანრი, იტალიურად, *dramma per musica* – „დრამა, გადმოცემული მუსიკით“. კომპოზიტორმა კლაუდიო მონტევერდიმ კი ამ ჟანრს „ოპერა“ (იტალიურად *opera* – „ნაშრომი“) უწოდა. იტალიიდან ოპერა გავრცელდა მთელს ევროპაში.

დროთა განმავლობაში შეიქმნა მუსიკალური თეატრის სხვადასხვა ჟანრი: ოპ-ერეტა, ვოდევილი, მიუზიკლი, როკ-ოპერა და სხვ.

მოუსმინე და დააკვირდი ფრაგმენტებს ჯუზეპე ვერდის ოპერიდან „აიდა“ და ელტონ ჯონის იმავე სახელწოდების მიუზიკლიდან (ამნერისი მსახურების გარე-მოცვაში). იპოვე სხვაობა ორ დადგმას შორის და უპასუხე კითხვებს:

1. რომელ ფრაგმენტში აქვს სიმღერასა და ქორეოგრაფიას თანაბარი მნიშვნელობა და რომელშია საცეკვაო ნომრები ჩანართის სახით?
2. რომელი ფრაგმენტია დაწერილი პოპ მუსიკის სტილში?
3. მოსმენილი ფრაგმენტებიდან რომელი შეიძლება მივაკუთვნოთ საოპერო ჟანრს და რომელი – მიუზიკლს?
4. რომელ ფრაგმენტში ექცევა მეტი ყურადღება შემსრულებლის სერიოზულ ვოკალურ მონაცემებს და სასიმღერო ტექნიკას?

სცენები ჯ. ვერდის ოპერიდან „აიდა“

ოპერა მუსიკალურ-თეატრალური წარმოდგენაა, რომელიც აერთიანებს მუსიკას, დრამას, მხატვრობასა და ქორეოგრაფიას. შინაარსის გადმოცემაში ყველაზე მნიშვნელოვანი მუსიკაა. საოპერო გმირები სიმღერისა და საორკესტრო აკომპანე-მენტის მეშვეობით არიან დახასიათებულნი. გმირის გრძნობებისა და აზრების გად-მოცემის მთავარი ფორმაა არია – ვრცელი სოლო სასიმღერო ეპიზოდი. ოპერაში ჩართულია საანსამბლო და საგუნდო ნომრებიც.

მიუზიკლი მუსიკალური თეატრის კიდევ ერთი ჟანრია. უფრო ხშირად იგი კო-მედიური შინაარსისაა. მიუზიკლი შეიცავს საესტრადო ჟანრებისა და ოპერის გა-მომსახველობით ხერხებს. მასში შერწყმულია დიალოგები, სიმღერები, შოუ; დიდ როლს თამაშობს ქორეოგრაფია, რომელიც განსხვავდება საბალეტო და სალონური ცეკვებისაგან. მიუზიკლის მუსიკალური სტილი მრავალფეროვანია, შეიცავს ჯაზის და სხვადასხვა თანამედროვე მიმართულების ელემენტებს. ეს ყველაფერი მოითხოვს მოქმედების დინამიურობას. მიუზიკლში გამოყენებულია ელექტროაკუსტიკური აპარატურა.

გაეცანი ჯ. ვერდის ოპერა „აიდას“ ლიბრეტოს.

ეგვიპტელთა მონობაში მყოფ ეთიოპელ მეფის ასულ აიდასა და დამპურობელთა მთავარსარდალ რადამესს შეუყვარდებათ ერთმანეთი. რადამესი ეგვიპტის ფარაონის ქალიშვილ ამნერისსაც უყვარს. ეთიოპის მეფე ამონასრო, აიძულებს აიდას, გამოკითხოს რადამესს, სადაა განლაგებული ეგვიპტელთა ჯარი. აიდა შეასრულებს მამის დავალებას და რადამესს გაქცევას შესთავაზებს. ეჭვიანი ამნერისი, ქურუმებთან ერთად, შეიტყობს ამის შესახებ და რადამესს ღალატში ამხელს. მხედარმთავარს მიწისქვეშეთში დატყვევებენ. აიდა სასამართლოს გადაწყვეტილებას შეიტყობს, რადამესთან შეაღწევს და ისინი სიცოცხლის ბოლო წუთებს ერთად ატარებენ.

უყურე ფრაგმენტს ვერდის ოპერიდან „აიდა“, სადაც მთავარი ქურუმი რამფისი რადამესს აცნობებს, რომ სასწრაფოდ უნდა აირჩიონ ეგვიპტელთა ჯარის მხედართმთავარი ეთიოპიელთა მოსალოდნელი თავდასხმის გამო.

შემდეგ მოუსმინე ოპერის კულმინაციურ სცენას – გუნდსა და მარშს.

წაიკითხე სიტყვა „კულმინაციის“ განმარტება და დაადგინე, მოსმენილი ორი ფრაგმენტიდან რომელს შეიძლება უწოდო კულმინაციური.

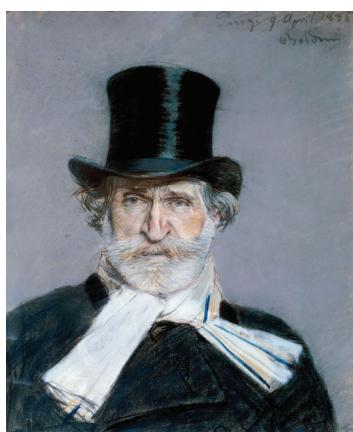

გუნდი ვოკალისტ შემსრულებელთა დიდი ჯგუფია; ოპერაში – მუსიკალური ნომერი, რომელსაც ეს ჯგუფი ასრულებს.

კულმინაცია ლათ. სიტყვაა და ნიშნავს „მწვერვალს“. მუსიკაში ნაწარმოების ემოციურად ყველაზე მნიშვნელოვანი, უმაღლესი დაძაბულობის მომენტი, სადაც იდეის გადმოცემის სიმძაფრე მწვერვალს აღწევს.

სოლო იტალ. სიტყვაა და ნიშნავს „მარტოს“, მუსიკაში – ერთი შემსრულებლის მიერ ნაწარმოების შესრულება.

ლიბრეტო იტალ. სიტყვაა და „პატარა წიგნს“ ნიშნავს. ლიბრეტო მუსიკალური სპექტაკლის (ოპერა, ბალეტი, მიუზიკლი) შინაარსია, რომელიც კონკრეტული ნაწარმოებისათვის იწერება.

ჯუზეპე ვერდი

ჯუზეპე ვერდი (1813 ლე რონკოლე – 1901 მილანი) გენიალური იტალიელი საოპერო კომპოზიტორია. მისი შემოქმედება უდიდესი საჩუქარია როგორც მსოფლიო მუსიკალური კულტურისათვის, ასევე ყველა იმ ადამიანისთვის, ვინც არ არის გულგრილი საოპერო ხელოვნების მიმართ. მელოდიები ვერდის ოპერების საანსამბლო, საგუნდო თუ სოლო ნომრებიდან, განსაკუთრებით მღერადი და ადვილად დასამახსოვრებელია. მთელს მსოფლიოში უდიდესი სიყვარულითა და პოპულარობით სარგებლობს ოპერები: „ბალ მასკარადი“, „რიგოლეტო“, „ტრუბადური“, „ტრავიატა“, „აიდა“, „ოტელო“, „ფალსტაფი“.

ელტონ ჯონი

ელტონ ჯონი (1947) – სერ ელტონ ჰერკულეს ჯონი (ნამდვილი სახელი რეჯი-ნალდ კენეთ დუაიტი) – ინგლისელი პოპ და როკ მუსიკოსი, მომღერალი და კომ-პოზიტორი. მიღებული აქვს გრემის ექვსი ჯილდო, ბრიტანული მუსიკის 4 ჯილდო, ოსკარი, ოქროს გლობუსი, ტონის ჯილდო და კენედის ცენტრის ჯილდო. კარიერის მანძილზე ელტონ ჯონმა გაყიდა 250 მილიონზე მეტი ჩანაწერი.

3 წლის ასაკში ჯონმა ფორტეპიანოზე დაკვრა დაიწყო. ერთი წლის შემდეგ კი სმენით აწყობდა სიმღერებს. 7 წლის ასაკში დაიწყო სწავლა მუსიკალურ სკოლაში. მუსიკისადმი დიდ ინტერესს ავლენდა და ქმნიდა მელოდიებს. 11 წლის ასაკში მიიღო გრანტი „მუსიკის სამეფო აკადემიაში“ განათლების მისაღებად. ერთ-ერთი მასწავლებლის მოგონებით, მან, ერთხელ მოსმენით ზუსტად შეასრულა ფორტეპიანოზე ჰენდელის ოთხგვერდიანი ნაწარმოები.

შემდეგი ხუთი წლის მანძილზე ბიჭუნა დადიოდა ლონდონის აკადემიაში. ამბობდა, რომ მოსწონდა შოპენისა და ბახის შესრულება, აგრეთვე გუნდში სიმღერა.

თავდაპირველად, იგი უკრავდა ბარებში, შემდეგ, კონცერტებს მართავდა, იყო სხვადასხვა ანსამბლის წევრი. ბრიტანულმა უკრავშირა ელტონ ჯონი მისი სიმღერების ტექსტების მომავალ ავტორთან, ბერნი ტოპენთან. სიმღერა *Your Song* („შენი სიმღერა“) გახდა ელტონ ჯონის, როგორც მომღერლის პირველი ჰიტი. ამის შემდეგ, მან შექნა ისეთი ცნობილი ნაწარმოებები, როგორებიცაა: *Goodbye Yellow Brick Road*, *Captain Fantastic and the Brown Dirt Cowboy*, *Breaking Hearts*, *Songs from the West Coast*, *Peachtree Road*, *The Captain & the Kid*, *The Diving Board* და სხვა; სიმღერები ანიმაციური ფილმისათვის „*The Lion King*“ და მიუზიკლი „აიდა“.

„გაფრინდი, ფიქრო, ოქროს ფრთებით“

„ნაბუქოს“ შექმნის ისტორია – გენიალურმა იტალიელმა კომპოზიტორმა, ჯუზეპე ვერდიმ, ახალგაზრდობის წლებში დაკარგა ოჯახი – ორი შვილი და საყვარელი მეუღლე. ამ ტრაგედიის გამო გადაწყვიტა, აღარასოდეს შექმნა მუსიკა. მიღანის საოპერო თეატრის „ლა სკალას“ იმპრესარიო მერელი დიდად აფასებდა კომპოზიტორის ტალანტს. სწორედ მისი ძალისხმევით ვერდის ხელში აღმოჩნდა ლიბრეტო და შეიქმნა გენიალური ოპერა „ნაბუქო“. ამ ფაქტის შესახებ ვერდი იხსენებს:

„ქუჩაში რაღაც გაურკვეველმა უსიამოვნო გრძნობამ შემიპყრო. დიდი სევდა თითქოს გულს მიპობდა... შინ დაბრუნებისას რვეული მაგიდაზე ვისროლე. დაცემისას ხელნაწერი გადაიშალა. სრულიად ანგარიშმიუცემლად ჩემი მზერა მოხვდა ფურცელს, სადაც ერთმა სტრიქონმა მიიპყრო ჩემი ყურადღება “Va pensiero, sull'ale dorate” – „გაფრინდი, ფიქრო, ოქროს ფრთებით“.

შემდეგ გვერდებსაც გადავხედე, რამაც უდიდესი ზემოქმედება იქონია ჩემზე, მით უფრო, რომ ეს იყო ბიბლიის სიუჟეტი, წიგნისა, რომელიც ამქვეყნად ყველაზე მეტად მიყვარდა. წავიკითხე ერთი ფურცელი, შემდეგ – მეორე. მაგრამ გამახსენდა ჩემი გადაწყვეტილება, რომ არასოდეს დავწერდი მუსიკას. დავხურე რვეული და წავედი დასაძინებლად, მაგრამ „ნაბუქო“ არ მასვენებდა, დაძინება ვერ შევძელი. ავდექი და ტექსტი წავიკითხე არა ერთხელ, ორჯერ ან სამჯერ, არამედ იმდენჯერ, რომ დილისათვის სოლერას ლიბრეტო ზეპირად ვიცოდი.

მაინც, არ ვაპირებდი საკუთარი თავისადმი მიცემული სიტყვის გატეხვას. თეატრში მისვლისას გადავწყვიტე, ხელნაწერი მერელისათვის დამებრუნებინა.

- ხომ მართალაც მშვენიერია?! – მკითხა მერელიმ.
- ნამდვილად!
- აქციე ის მუსიკად!
- ეს აზრადაც არ მომსვლია!
- აქციე ის მუსიკად, გთხოვ!

ამ სიტყვების შემდეგ მან რვეული ქურთუკის ჯიბეში ჩამიტენა, მხრებზე ხელი მომკიდა და ქუჩაში გამაგდო, ზურგს უკან კარი მომიხურა და გასაღებით ჩაკეტა.

რა უნდა მექნა? ჯიბეში „ნაბუქოს“ ტექსტით შინ დავბრუნდი. დღეს ერთი სტროფი, ხვალ – მეორე, აქ ერთი ნოტი, იქ – ფრაზა. ასე ნაბიჯ-ნაბიჯ შეიქმნა მუსიკა.

ეს იყო ის ოპერა, საიდანაც ჩემი, როგორც ხელოვნის, ცხოვრება დაიწყო. მიუხედავად იმისა, რომ მომიხდა ბრძოლა მრავალრიცხოვანი მტრული ძალის წინააღმდეგ, შემიძლია დარწმუნებით ვთქვა, რომ „ნაბუქო“ ბედნიერ ვარსკვლავზე დაიბადა“.

ებრაელების გუნდმა „Va pensiero, sull'ale dorate“ (136 ფსალმუნის თავისუფალი ინტერპრეტაცია), რომლის ტექსტმაც თავიდანვე მიიპყრო ვერდის ყურადღება, პირველივე სპექტაკლიდან მაყურებლის სიყვარული დაიმსახურა და დღემდე იტალიის არაოფიციალურ ჰიმნად ითვლება.

 მოუსმინე გუნდს ოპერიდან „ნაბუქო“ „Va pensiero, sull'ale dorate“ და გამოთქვი შენი აზრი.

 ფსალმუნი ძველბერძნული სიტყვაა და სახოტბო სადიდებელ საგალობელს ნიშნავს. 150 ფსალმუნი შესულია იუდეურ და ქრისტიანულ კანონიკურ წიგნებში. მათი ავტორი იუდეველთა მეფე დავითია.

შემსრულებელი მიუზიკლში

რიტმული სავარჯიშო.

გამოსახე რიტმი პოლიეთილენის ჭიქისა და სხვადასხვა მოძრაობების გამოყენებით.

ითამაშე თამაში „გაიხსენე სახელი“.

9 და ა. შ.

თამაშის წესი: მოსწავლეები წრეში სხდებიან და რიტმში ასრულებენ სურათზე გამოსახულ მოძრაობებს, ასახელებენ საკუთარ და რომელიმე კლასელის სახელს. ტემპის დარღვევის შემთხვევაში ან სახელის დაგვიანებით წარმოთქმისას, მოწაფე წრის ცენტრში გადაინაცვლებს და დაელოდება, ვიდრე არ დაასახელებენ მის სახელს.

მოისმინე რამდენიმე ნაწყვეტი სხვადასხვა მიუზიკლიდან:

1. „როგორ მივაღწიოთ წარმატებას ბიზნესში ხელგაუნძრევლად“, კომპოზიტორი ფრენკ ლესერი;

2. „პატარა პრინცი“, კომპოზიტორი ფრედერიკ ლოუ;

3. „ჰამილტონი“, კომპოზიტორი ლი მანუელ მირანდა;

4. „პატარა სერენადა“, კომპოზიტორი სტივენ სონდჰემი.

დაადგინე, ამ ჟანრის რომელი დამახასიათებელი თავისებურებები იჩენს თავს თითოეულ წარმოდგენილ ეპიზოდში:

1. მუსიკასა და ქორეოგრაფიას თანაბარი როლი ენიჭება სპექტაკლის სიუჟეტის განვითარებაში ან მთავარი გმირების დახასიათებაში;

2. მუსიკა ითვალისწინებს თანამედროვე პოპულტურის ტენდენციებს და იყენებს მათ მხატვრული სახის შესაქმნელად;

3. მიუზიკლი არ ითხოვს შემსრულებელისგან ძლიერ ვოკალს. საკმარისია მუსიკალურობა და დრამატული ნიჭი;

4. შემსრულებელი, ე.წ. უნივერსალი უნდა იყოს; მას უნდა შეეძლოს მსახიობობა, სიმღერა და ცეკვა.

„როგორ მივაღწიოთ წარმატებას ბიზნესში ხელგაუნძრევლად“

„პატარა სერენადა“

„ჰამილტონი“

„პატარა პრინცი“

მოიძიე ინფორმაცია ამ კომპოზიტორებისა და ნაწარმოებების შესახებ.